

Marek Grechuta urodził się 10 grudnia 1945 r. w Zamościu. Niedługo potem rodzina przenosi się do podwarszawskich Chylic. Tam też nastoletni Grechuta pobiera pierwsze lekcje gry na fortepianie, jego nauczycielem jest miejscowy organista. W 1958 roku mama i Marek wracają do Zamościa, gdzie mieszkają z babcią i dziadkiem. Po ukończeniu I Liceum Ogólnokształcącego im. Jana Zamoyskiego (1963) rozpoczyna studia na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej. Aż do czwartego roku edukacji wyższej student Grechuta jest pilnym żakiem, co roku nagradzanym stypendiami naukowymi.

Przełom lat 1966/1967 przynosi rewolucyjną zmianę w życiu młodego człowieka. Marek Grechuta wstępuje do Kabaretu Anawa, utworzonego przez: Jana Kantego Pawлуśkiewicza, Marka Czuryłę, Adama Pasternakiewicza, Ziemowita Pawлуśkiewicza, Michała Pawлуśkiewicza oraz Tadeusza Kalinowskiego. Artyści styl swej działalności określali jako: „sztukę jarmarczno – cyrkową, z przerwami na piosenkę liryczną”, a samą nazwę kabaretu wywodzili z francuskiego: en avant (naprzód), tłumacząc jednak to słowo jako: „do przodu, ale oglądamy się na tradycję”.

W Kabarecie Anawa powstają pierwsze utwory, tworzone wspólnie przez Marka Grechutę i Jana Kantego Pawлуśkiewicza. Ówczesne kompozycje miały nastrój liryczny („Pomarańcze i mandarynki”), lub żartobliwy („Tango Anawa”). Równocześnie z kabaretem powstaje zespół muzyczny Anawa o oryginalnym składzie: Marek Grechuta (wokal), Jan Kanty Pawлуśkiewicz (fortepian), Zbigniew Wodecki (skrzypce), Ania - wtedy Wójtowicz - później Pawлуśkiewicz (wiolonczela), Tadeusz Dziedzic (gitara).

Jesienią roku 1967 Marek Grechuta wraz z zespołem Anawa występują na VI Festiwalu Piosenki i Piosenkarzy Studenckich w Krakowie. Za utwór oryginalny – „Tango Anawa” – otrzymują I nagrodę, a Marek Grechuta - jako wykonawca – nagrodę II (w tej kategorii triumfowała Maryla Rodowicz piosenką pt: „ Jak Cię miły zatrzymać”, z repertuaru Teresy Tutinas). Krakowski sukces zapoczątkował długoletnią i owocną karierę solisty i towarzyszącego mu zespołu muzycznego.

Pierwszy występ na VI Krajowym Festiwalu Polskiej Piosenki w Opolu (1968) przynosi Nagrodę Dziennikarzy dla Marka Grechuty za wykonanie piosenki pt: „Serce” (słowa: Andrzej Nowicki i Lilianna Wiśniowska, muzyka: Jan Kanty Pawлуśkiewicz).

Przed tym festiwalem skład zespołu zostaje wzbogacony o drugie skrzypce (altówkę) w osobie Tadeusza Skowrona, którego rok później zastępuje Tadeusz Kozuch. Kolejne zmiany w Anawie (1969): Zbyszek Wodecki (skrzypce) odchodzi do zespołu Ewy Demarczyk, a na jego miejsce przychodzi Zbigniew Paleta, grający dotychczas w zespole Ewy Demarczyk. Pod koniec tego roku skład rozszerza się o szósty instrument czyli kontrabas, na którym gra Jacek Ostaszewski.

Laury zbiera także sam Kabaret Anawa, który w 1968 r. zdobywa I miejsce na Festiwalu Kabaretów w Cieszynie, a Marek Grechuta wraz z zespołem dodatkowo triumfuje (I miejsce) w konkursie piosenkarzy FAMA 68 w Świnoujściu.

Drugi występ na VII Krajowym Festiwalu Polskiej Piosenki w Opolu (1969) przynosi Nagrodę Telewizji dla lidera grupy Anawa za kompozycję „Wesele” do fragmentu dramatu Stanisława Wyspiańskiego.

4 lipca 1970 r. Marek Grechuta bierze ślub ze swoją jedyną żoną Danutą. Dwa lata później (4 czerwca 1972) rodzi się jedyny potomek - syn Łukasz. Rodzina Grechutów mieszka w Krakowie.

Początek roku 1970 to dalszy ciąg zmian w stanie osobowym Anawa: na miejsce Tadeusza Dziedzica przychodzi Marek Jackowski, dotychczas gitarzysta dwuosobowego zespołu Vox Gentis z Łodzi. Jako ostatni instrument dołącza perkusja w osobie Eugeniusza Makówki. Tym samym ustalił się klasyczny i najbardziej znany skład zespołu Anawa, liczący ośmiu muzyków, który nagrywa jedną z najlepszych płyt w historii grupy – „Korowód” (1971).

Tytułowa piosenka albumu („ Korowód II”), której autorami byli: Leszek Aleksander Moczulski (słowa) oraz Marek Grechuta (muzyka) - została uznana za hymn pokolenia (na pierwszej płycie długogrającej z 1970 r. pt: „Marek Grechuta & Anawa”, artyści zarejestrowali „Korowód I”, do którego muzykę skomponował Jan Kanty Pawluśkiewicz do tych samych słów Leszka Aleksandra Moczulskiego).

Występ na IX Krajowym Festiwalu Polskiej Piosenki w Opolu (1971) przynosi Główną Nagrodę dla Marka Grechuty i zespołu Anawa za „Korowód II”.

Lata 1967 – 1971 to narodziny wielu przebojów, popularnych po dziś dzień. Za stronę kompozytorską odpowiadali Jan Kanty Pawluśkiewicz i Marek Grechuta, a za liryki m.in. Stanisław Wyspiański („Wesele”), Konstanty Ildefons Gałczyński („Ocalić od zapomnienia”), Adam Mickiewicz („Niepewność”), Stanisław Ignacy Witkiewicz („Hop szklankę piwa”) oraz Marek Grechuta („Będziesz moją panią”, „Świecie nasz”).

W apogeum popularności (1972) z legendarnego składu zespołu Anawa odchodzą: Marek Grechuta, Jacek Ostaszewski oraz Marek Jackowski.

Marek Grechuta postanawia zmienić stylistykę twórczą, powołując do życia grupę WIEM (W Innej Epoce Muzycznej). Powstają piosenki o bardziej współczesnym charakterze. Marek Grechuta komponuje pieśni do wierszy Tadeusza Śliwiaka, Tadeusza Nowaka, Jana Zycha, Wincentego Fabera, Ewy Lipskiej, Ryszarda Krynickiego oraz Leszka Aleksandra Moczulskiego. Grupa WIEM działała w latach 1972 – 1975, nagrywając dwie płyty długogrające: „Droga za widnokrzes” (1973) oraz „Magia obłoków” (1975). W tym czasie skład zespołu kilkakrotnie ulegał zmianom, w zależności od potrzeb. W grupie WIEM występowali: Piotr Michera (skrzypce elektryczne), Eugeniusz Obarski (fortepian), Antoni Krupa (gitara),

Jan Cichy (kontrabas, gitara basowa), Kazimierz Jonkisz (perkusja), Paweł Ścierański (gitary akustyczne i elektryczne), Krzysztof Ścierański (gitara basowa), Paweł Jarzębski (kontrabas), Józef Gawrych (instrumenty perkusyjne), Bogdan Kulik (instrumenty perkusyjne) oraz Tadeusz Kalinowski (instrumenty perkusyjne).

W 1976 r. Marek Grechuta i Jan Kanty Pawluśkiewicz powołują nową grupę Anawa, z którą nagrywają płytę „Szalona Lokomotywa”. Kompozycje do słów Stanisława Ignacego Witkiewicza śpiewali Maryla Rodowicz i Marek Grechuta. W składzie ówczesnej grupy Anawa, występującej później także na koncertach, znaleźli się: Jan Kanty Pawluśkiewicz (fortepian), Michał Półtorak (skrzypce), Jadwiga Olesińska (wiolonczela), Paweł Ścierański (gitara), Krzysztof Ścierański (gitara basowa), Tadeusz Bronikowski (perkusja). W drugiej połowie 1976 r. dochodzi do zmian: na gitarze gra Jerzy Wysocki, a na kontrabasie Jan Gonciarczyk. Na tournée po ZSRR jedzie także Zygmunt Kaczmarski (II skrzypce i gitara elektryczna). Rok 1977 przynosi kolejne przetasowania w składzie: odchodzi Jan Kanty Pawluśkiewicz, a na fortepianie zaczyna grać Bronisław Węgliński, na gitarze basowej Adam Moszumański, na II skrzypcach Joanna Giezmowska, a na perkusji Jan Pilch. W latach 1987 – 1989 na fortepianie grał Mariusz Pikuła. W grudniu 1989 r. Marek Grechuta zawiesza występy z zespołem Anawa, koncertując sporadycznie, akompaniując sobie na fortepianie.

W roku 1977 Marek Grechuta i Jan Kanty Pawluśkiewicz (kompozytorzy) oraz Marek Grechuta (wykonawca) otrzymują Główną Nagrodę, czyli Grand Prix XV Festiwalu Piosenki Polskiej w Opolu za „Hop szklankę piwa”. Na tymże festiwalu opolska publiczność usłyszała jeszcze dwie piosenki Marka Grechuty: „Gdzie mieszkasz nocy” z tekstem Leszka Aleksandra Moczulskiego, w wykonaniu Teresy Haremzy oraz „Gumę do żucia” w interpretacji Krystyny Jandy

Jeszcze tego samego roku (1977) powstaje musical „Szalona Lokomotywa”, którego spektakle cieszą się wielką popularnością w całej Polsce. „Szalona...” była grana przez trzy lata, a współproducentem i reżyserem wydarzenia był Krzysztof Jasiński wraz z zespołem Teatru Stu w Krakowie. Autorami muzyki byli Jan Kanty Pawluśkiewicz i Marek Grechuta.

Lata 70. to również okazjonalne występy w krakowskiej Piwnicy pod Baranami. Marek Grechuta bierze udział w piwnicznych tournée po Polsce i za granicą.

W roku 1979 tworzy oratorium do Psalmów Tadeusza Nowaka „Zapach łamanego w rękach chleba”. Rok później (1980) dochodzi do nagrania płyty „Pieśni Marka Grechuty do słów Tadeusza Nowaka”. Jako soliści wystąpili: Magda Umer, Teresa Haremza, Marian Opania i Marek Grechuta. Towarzyszyła im Orkiestra Studentów Akademii Muzycznej w Warszawie oraz Chór Madrygalistów Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej z Poznania.

Marek Grechuta komponuje (1980) muzykę do cyklu wierszy Bolesława Leśmiana „W malinowym chruśniaku”. Płyta ta została nagrana w duecie z Krystyną Jandą. Rok później (1981) powstają utwory na płytę „Śpiewające obrazy”, której inspiracją były znane dzieła malarskie wielkich mistrzów.

To nietypowy krążek w dyskografii Marka Grechuty, na jego drugiej stronie znalazła się bowiem muzyka teatralna do sztuki Wiliama Szekspira pt: „Otello”.

Na przełomie lat 1980/ 1981 Marek Grechuta występuje w piwnicach Hotelu pod Różą, które stały się - w owym czasie – miejscem częstych recitali artysty w królewskim Krakowie.

Stan wojenny - wprowadzony 13 grudnia 1981 - na kilka lat powoduje wycofanie się z aktywnego życia estradowego. Poważniejsze zmiany następują w drugiej połowie lat 80., kiedy to Marek Grechuta nagrywa płytę „Wiosna, ach to ty”. Pierwsza strona to autorskie piosenki, zaś strona druga zawiera muzykę teatralną i filmową. Tamten czas to również stworzenie tekstów i muzyki do dwunastu „Sztandarów”, czyli kolaży w formie sztandarów jakie nosi się w czasie procesji religijnych. Ich autorem był zakopiański rzeźbiarz Władysław Hasior.

Przełom 89 przynosi zasadniczą zmianę w życiu Marka Grechuty. Początek (1990) to nagranie nowych wersji jedenastu najbardziej popularnych piosenek. Wydawnictwo ukazuje się pod tytułem: „Złote przeboje”. Lata następne przynoszą kolejne kreacje płytowe: Piosenki dla dzieci i rodziców (1991), Dziesięć ważnych słów (1993), Niezwykłe miejsca (2003).

W roku 2004 dochodzi do niecodziennego artystycznego wydarzenia. Marek Grechuta i grupa Myslovitz nagrywają piosenkę „Kraków” z repertuaru Myslovitz. Zaś piosenka „Dni których nie znamy” stała się hymnem klubu piłkarskiego Korona Kielce.

W ostatnich dziesięciu latach aktywności scenicznej (1993 – 2003) w grupie Anawa występowali: Halina Jarczyk (I skrzypce do 1999), Tomasz Góra (II skrzypce do 1999, potem I skrzypce), Mirosław Stępień (II skrzypce od 1999), Wiesław Murzański (wiolonczela), Paweł Ścierański (gitara), Józef Michalik (kontrabas), Paweł Piątek (fortepian, syntezator), Leszek Szczerba (flet, klarnet, saksofon), Sławomir Berny (perkusja). Okresowo w ostatnim składzie Anawa pojawiali się także: Jerzy Mikuliszak (II skrzypce), Marek Olma (perkusja), Mirosław Sitkowski (perkusja), Andrzej Popiel (perkusja), Alicja Góra (wiolonczela).

Piosenki Marka Grechuty często były inspiracją do powstania wielu muzycznych filmów telewizyjnych. Najbardziej znane z nich to: „Będiesz moją panią” (1969, reż. Grzegorz Lasota), „Korowód” (1971, reż. Krystyna Bogusławska), „Ogród Luizy” (1979, reż. K. Szner, P. Karpiński), „Malinowy Chrusniak” (1980, reż. S. Szlachtycz), „Sztandary” (1988, reż. Andrzej Maj).

Artystę uhonorowano wieloma nagrodami. Najważniejsze z nich to:

- Fryderyk (2002 – dwie statuetki: za całokształt twórczości oraz za reedycję),
- Nagroda Prezesa TVP (2006 – za całokształt twórczości),
- Krzyż oficerski Orderu Odrodzenia Polski (2000),
- Krzyż komandorski Orderu Odrodzenia Polski (przyznany artyście pośmiertnie w 2006 roku).

W ciągu całej swojej kariery Marek Grechuta dał wiele tysięcy recitali w Polsce, Europie

(Wielka Brytania, Francja, Włochy, Holandia, Czechy, Niemcy, ZSRR, Słowacja, Bułgaria, Austria) oraz w USA, Kanadzie i Australii, a nawet na Kubie. Płyty z jego repertuarem wydano m.in. w Niemczech, Czechosłowacji i Holandii.

Marek Grechuta zmarł 9 października 2006 roku w Krakowie. Artystę pochowano w Alei Zasłużonych na krakowskim Cmentarzu Rakowickim 17 października roku 2006.

Opracował Jakub Baran pod patronatem Danuty Grechuty